

8 ДӘРІС

ДЕБИТОРЛАРМЕН ЖӘНЕ КРЕДИТОРЛАРМЕН ЕСЕП АЙЫРЫСУЛАРДЫ БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ ТЕКСЕРУ

Дебиторлық және кредиторлық берешек аудитінің мақсаты мен міндеттері

Дебиторлық және кредиторлық берешек – бұл ұйымдардың, кәсіпорындардың немесе жеке тұлғалардың бір-біріне деген қаржылық міндеттемелері. Дебиторлық берешек – бұл ұйымға басқа тұлғалар немесе ұйымдар қарыз болып табылатын сома, ал кредиторлық берешек – ұйымның басқа тараптарға берешегі. Дебиторлық және кредиторлық берешек аудитінің мақсаты – бұл операциялардың дұрыстығын, шынайылығын және заңдылығын тексеру.

Дебиторлық және кредиторлық берешек аудитінің негізгі мақсаттары:

- Дебиторлық және кредиторлық берешек бойынша есеп айырысулардың шынайылығын және заңдылығын қамтамасыз ету.
- Дебиторлар мен кредиторлардың уақытында есеп айырысуын тексеру және берешек бойынша міндеттемелердің орындалуын қадағалау.
- Есеп айырысуларда орын алған қателіктер мен заң бұзушылықтарды анықтау.
- Қарыздарды қайтару және міндеттемелерді өтеу кезінде қаржылық тәуекелдерді азайту.
- Бухгалтерлік есепте дебиторлық және кредиторлық берешектердің дұрыс көрсетілуін қамтамасыз ету.

Аудиттің міндеттері:

- Дебиторлық және кредиторлық берешектер бойынша құжаттарды тексеру.
- Қарыздарды қайтару және міндеттемелерді өтеу мерзімдерін бағалау.
- Дебиторлар мен кредиторлармен келісім-шарттарды талдау.
- Есеп айырысулардың толық және уақытында орындалуын қамтамасыз ету.
- Қарыздардың жойылуы немесе есептен шығару тәртібін бақылау.

Дебиторлармен және кредиторлармен есеп айырысулардың шынайылығы мен заңдылығын тексеру

Есеп айырысулардың шынайылығы мен заңдылығын тексеру – бұл дебиторлық және кредиторлық операциялардың заң талаптарына сәйкестігін және олардың дұрыс рәсімделуін тексеру процесі. Аудиторлар дебиторлар мен кредиторлармен жасалған барлық операциялардың бухгалтерлік есепте дұрыс көрсетілгенін және құжаттардың заңды негізде жасалғанын тексереді.

Тексеру кезінде назар аударылатын негізгі аспектілер:

- Құжаттарды тексеру: Дебиторлық және кредиторлық берешек бойынша құжаттар – келісім-шарттар, шот-фактуралар, актілер және төлем құжаттары тексеріледі. Бұл құжаттарда барлық қажетті мәліметтер көрсетіліп, қолтаңбалар және мөрлер болуы керек.
- Берешек сомасының шынайылығы: Қарыздардың нақты көлемі бухгалтерлік есепке және дебиторлық-кредиторлық құжаттарға сәйкес болуы қажет. Құжаттардағы мәліметтер нақты көрсеткіштермен салыстырылып, сәйкессіздік анықталған жағдайда ол аудиторлық есепте тіркеледі.
- Есеп айырысулардың уақыттылығы: Қарыздар мен міндеттемелерді төлеу мерзімдері бойынша талдау жүргізіледі. Қарыздардың кешіктірілуі немесе төленбеуі анықталған жағдайда, оның себебі анықталып, шаралар қолданылады.
- Қарыздың заңдылығы: Барлық қарыздар заңды негізде қалыптасуы керек. Егер берешек заңсыз немесе заңға қайшы жағдайларда пайда болса, ол дереу жойылуы тиіс.

Сатып алушылармен, жабдықтаушылармен және басқа борышкерлермен және кредиторлармен есеп айырысуларды түгендеу

Түгендеу – бұл ұйымның барлық дебиторлық және кредиторлық берешектерін тексеру және олардың бухгалтерлік есепте көрсетілген сандармен сәйкестігін анықтау

процесі. Түгендеу арқылы дебиторлар мен кредиторлармен есеп айырысулардың нақты жағдайы бағаланып, олардың шынайы сомасы тексеріледі.

Түгендеу барысында келесі мәселелерге назар аударылады:

- Қарыздарды нақтылау: Дебиторлық және кредиторлық берешектердің нақты сомасы есеп айырысу құжаттарымен салыстырылады. Қарыз сомасы есептерде көрсетілген мәндермен сәйкес келуі тиіс. Егер сәйкессіздіктер анықталса, оларды есепке алу мен түзету бойынша шаралар қабылданады.

- Қарыздардың мерзімі: Түгендеу барысында қарыздардың қайтару мерзімдері тексеріледі. Мерзімі өткен немесе кешіктірілген қарыздар анықталған жағдайда, оларды қайтару шаралары қабылданады немесе жою тәртібі жүзеге асырылады.

- Есеп айырысу құжаттарын тексеру: Барлық есеп айырысу құжаттары түгендеу барысында тексеріледі. Әрбір құжатта қажетті мәліметтер болуы керек және ол заң талаптарына сәйкес рәсімделуі тиіс.

- Қарыздарды жою және есептен шығару: Қайтарылмаған дебиторлық қарыздарды жою немесе есептен шығару тек заңды негізде жүргізілуі тиіс. Түгендеу барысында қайтару мүмкін емес қарыздар анықталса, оларды есептен шығару тәртібі сақталуы тиіс.

Дебиторлармен және кредиторлармен есеп айырысуларды бақылау және тексеру ұйымның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Дебиторлық және кредиторлық берешектердің шынайылығы мен заңдылығын тексеру ұйымның қаржылық есептілігін дұрыс жүргізуге мүмкіндік береді. Түгендеу барысында дебиторлық және кредиторлық қарыздардың нақты қолда бары тексеріліп, олардың бухгалтерлік есепке сәйкестігі анықталады. Есеп айырысулардың дұрыстығы мен заңдылығы ұйымның қаржылық басқару жүйесінің маңызды элементі болып табылады.